

Raport z warsztatów ko-kreacyjnych.

Porozmawiajmy o powietrzu. Dzielmy się pomysłami. Szukajmy rozwiązań.

Podmiot prowadzący: Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o.

Autorzy: Agnieszka Włodarczyk-Gębik, Monika Machowska,
Aleksandra Gabriel, Wojciech Przybylski, Łukasz Leszczyński

Spis treści

.....	1
Spis treści.....	2
1. Wstęp.....	3
2. Założenia organizacyjne.....	3
3. Metodologia pracy na warsztatach.....	5
4. Przebieg warsztatów.....	7
4.1. Realizacja warsztatu 1. Porozmawiajmy o powietrzu. Dzielmy się pomysłami w dniu 4 marca 2019 r. oraz dwóch spotkań ze społecznościami lokalnymi w Zabierzowie i Lusinie.....	7
4.2. Realizacja warsztatu 2. Porozmawiajmy o powietrzu. Szukajmy rozwiązań w dniu 1 kwietnia 2019 r..	14
5. Podsumowanie.....	19
Załącznik 1: Fiszki projektowe.....	20

Raport przedstawia efekty procesu ko-kreacji prowadzone w ramach living lab. Nie stanowi oficjalnych ani nieoficjalnych rekomendacji, jest to jedynie zbiór pomysłów i opinii wszystkich uczestników warsztatów.

1. Wstęp

Województwo Małopolskie jako pierwsze z województw przystąpiło do aktualizacji regionalnego Programu ochrony powietrza, stanowiącego podstawę strategii działań zmierzających do poprawy jakości powietrza. Intencją Programu ochrony powietrza w Małopolsce jest zdefiniowanie działań, które pozwolą na osiągnięcie w całej Małopolsce do 2023 r. dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu: pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu, dwutlenku azotu i ozonu. Program zawiera opis długoterminowych działań naprawczych, plan działań krótkoterminowych, obejmujący między innymi wprowadzenie stopniowości zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza oraz uszczegółowienie zagadnień związanych z inwentaryzacją źródeł emisji, analizą jakości powietrza i opisem uwarunkowań ekonomicznych, ekologicznych i lokalnych wybranych kierunków działań naprawczych oraz wprowadzenie narzędzi i instrumentów kontrolnych umożliwiających skuteczną realizację Programu.

W ramach aktualizacji Programu ochrony powietrza Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego zaplanował, już na najwcześniejszym etapie jej tworzenia, otwarte konsultacje społeczne angażujące szeroką i różnorodną grupę interesariuszy obejmującą przedstawicieli organizacji pozarządowych, ekspertów, naukowców, pracowników urzędów i jednostek odpowiedzialnych za ochronę środowiska i politykę transportową, przedstawicieli branży technologicznej, a także obywateli. W ramach przyjętego harmonogramu działań, 11 lutego 2019 r. w siedzibie Krakowskiego Parku Technologicznego odbyło się wstępne spotkanie konsultacyjne dotyczące aktualizacji Programu ochrony powietrza. W konsultacjach uczestniczyli zaproszeni przedstawiciele Ministerstwa Przemysłu i Technologii, małopolscy samorządowcy, specjaliści i mieszkańcy. W spotkaniu konsultacyjnym inicjującym prace nad Programem ochrony powietrza w Małopolsce uczestniczyło 220 osób.

Krakowski Park Technologiczny włączył się w proces konsultacji Programu ochrony powietrza poprzez organizację dwóch warsztatów w metodologii living lab (ko-kreacja) w zakresie współtworzenia planowanych rozwiązań razem z przedstawicielami mieszkańców, organizacji, nauki, biznesu i samorządów. Warsztaty zostały zaplanowane na 4 marca i 1 kwietnia 2019 r.

W trakcie prac nad Programem ochrony powietrza w Małopolsce na szczeblu rządowym zapadły decyzje o opracowaniu nowych Programów zamiast aktualizacji obowiązujących.

Prezentowany raport z warsztatów ko-kreacyjnych jest podsumowaniem prac warsztatowych i nie stanowi oficjalnych ani nieoficjalnych rekomendacji, jest to zbiór pomysłów i opinii wszystkich uczestników warsztatów.

2. Założenia organizacyjne

Krakowski Park Technologiczny jako partner Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego wspiera władze Małopolski w procesie konsultacji oraz włączenia interesariuszy w proces aktualizacji Programu ochrony powietrza dla Małopolski. Harmonogram procesu konsultacji w/w Programu został

zaplanowany na 10 miesięcy, włączając w to działania podjęte przez Krakowski Park Technologiczny (wyróżnione na czerwono).

Harmonogram procesu

- ✓ **11 lutego 2019** – pierwsze wstępne otwarte spotkanie konsultacyjne z interesariuszami

- ✓ **marzec – kwiecień 2019** - warsztaty w zakresie współtworzenia planowanych rozwiązań z przedstawicielami mieszkańców, organizacji, nauki, biznesu i samorządów:
  - 4 marca – warsztat 1: Porozmawiajmy o powietrzu. Dzielimy się pomysłami
  - 20 marca – spotkanie z mieszkańcami gminy Zabierzów
  - 26 marca – spotkanie z mieszkańcami gminy Mogilany
  - 1 kwietnia – warsztat 2: Porozmawiajmy o powietrzu. Szukajmy rozwiązań**

- ✓ **31 marca 2019** – termin zgłaszania uwag i wniosków dotyczących Programu - wstępne konsultacje w zakresie wniosków i oczekiwań interesariuszy

- ✓ **wrzesień 2019** – spotkania konsultacyjne w terenie: Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, Nowy Targ, Chrzanów

- ✓ **listopad – grudzień 2019** – oficjalne konsultacje projektu Programu

- ✓ **styczeń 2020** – przedstawienie Programu pod obrady Sejmiku

W celu zapewnienia jak najszerszego spektrum poznania perspektywy mieszkańca na sprawy jakości powietrza, w siedzibie Krakowskiego Parku Technologicznego odbyły się dwa warsztaty, będące otwartym forum dialogu osób zainteresowanych i zaangażowanych w poprawę jakości powietrza w Małopolsce.

Warsztaty zostały zorganizowane 4 marca 2019 i 1 kwietnia 2019. Ich celem było wspólne przeanalizowanie czynników i problemów wpływających na złą jakość powietrza w regionie oraz wypracowanie propozycji rozwiązań, które należałoby wprowadzić w krótszej bądź dłuższej perspektywie czasowej, aby sytuację poprawić.

Rekrutacja na warsztaty była prowadzona w sposób otwarty z wykorzystaniem kanałów społecznościowych. Zostali na nie zaproszeni uczestnicy wstępnego spotkania konsultacyjnego z 11 lutego 2019, a także mieszkańcy miasta Krakowa i gmin małopolskich – wszyscy, którzy chcieli podzielić się wiedzą, doświadczeniem i ciekawymi innowacyjnymi pomysłami w walce ze smogiem.

Warsztaty odbyły się w siedzibie Krakowskiego Parku Technologicznego, gdzie do dyspozycji uczestników warsztatów zostały oddane sale konferencyjne w pełni wyposażone w monitory, stoliki oraz opracowane przez zespół merytoryczny KPT specjalne plansze, matryce oraz szablony do pracy kreatywnej.

Z uwagi na niewystarczającą reprezentację społeczności lokalnych spoza Krakowa podczas warsztatu „Porozmawiajmy o powietrzu. Dzielimy się pomysłami”, Krakowski Park Technologiczny przeprowadził dwa

dodatkowe spotkania w dwóch gminach z Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego: Zabierzowie i Lusinie. Warsztaty miały na celu poznanie, jak mieszkańcy gmin postrzegają wpływ smogu na ich życie, co im na co dzień przeszkadza. Następnie zostali oni poproszeni o podzielenie się informacjami co dobrego wydarzyło się w kwestii ochrony powietrza oraz zaproponowanie działań, które w ich odczuciu mogą przyczynić się do poprawy jakości powietrza w ich otoczeniu. Na podstawie informacji przekazanych przez mieszkańców gmin stworzony został katalog dobrych praktyk i pomysłów na przyszłość zarówno realizowalnych w krótszym, jak i dłuższym okresie.

3. Metodologia pracy na warsztatach

Praca warsztatowa podczas pierwszego warsztatu przebiegała równolegle w 5 grupach zadaniowych pod opieką moderatorów z Krakowskiego Parku Technologicznego. Celem prac warsztatowych było dogłębne zrozumienie sytuacji, w jakiej znajdują się poszczególne osoby przypisane do danej grupy, reprezentatywne dla profilu mieszkańca Małopolski. Każda grupa była odpowiedzialna za określenie emocji, bolączek, potrzeb i wyzwań jakie towarzyszą osobie w kontekście radzenia sobie z problemami złej jakości powietrza, wyzwaniami administracyjno-finansowymi, jakie napotykają na etapie wymiany pieca, ubiegania się o dofinansowania inwestycji itp. Podczas kolejnych sesji grupa szukała pomysłów na rozwiązanie problemów oraz dokonała priorytetyzacji pomysłów. Efekty prac poszczególnych grup były prezentowane na forum wszystkim uczestnikom warsztatu.

Podczas drugiego warsztatu praca przebiegała równolegle w 3 grupach odpowiadających wyżej wspomnianym zakresom merytorycznym: Mobilność i transport publiczny, Skuteczna komunikacja i informacja, Monitoring i kontrola. Grupy pracowały pod opieką moderatorów z Krakowskiego Parku Technologicznego. Założeniem prac warsztatowych było opracowanie fiszek projektowych na podstawie zdefiniowanych obszarów priorytetowych, odpowiadających im wyzwań i wstępnych pomysłów na fiszki projektowe.

Dzięki zastosowaniu metody design thinking w procesie ko-kreacji innowacyjnych narzędzi i instrumentów walki ze smogiem, wdrożone zostało twórcze podejście do rozwiązywania problemów i tworzenia nowych innowacyjnych rozwiązań i projektów, dopuszczające pod dalszą rozważę również pomysły mało racjonalne i prawdopodobne, ale o dużym potencjale kreatywności. Uczestnicy procesu aktywnie tworzyli innowacyjne, niekonwencjonalne rozwiązania. Rozmawiając i słuchając siebie nawzajem mogli poszerzyć spektrum zrozumienia kontekstu problemu, zyskując świeże spojrzenie na daną sytuację, przedefiniować problem, aby

zapropnować nowe rozwiązania. Rozwiązania te nie były poddawane ocenie merytorycznej ani głosowaniu, a wszystkie pomysły zostały spisane i zaprezentowane podczas sesji podsumowującej.

Zespół moderatorów

W skład zespołu realizującego warsztaty weszli pracownicy KPT posiadający doświadczenie w zakresie prowadzenia procesów projektowych oraz badań i testów w ramach living labu zgodnie z metodologią design thinking i stosowanych nauk społecznych.

Agnieszka Włodarczyk-Gębik

Menadżer z doświadczeniem w sektorze finansowym oraz FMCG, m.in. w zakresie product placement dla koncernu Sainsbury's Supermarkets Ltd. Od 2008 roku aktywnie współpracuje z sektorem publicznym. Pracowała z Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim, odpowiedzialna za analizy gospodarcze, współpracę z inwestorami oraz temat partnerstwa publiczno-prywatnego. Koordynatorka projektu SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast, finansowanego z MRPO 2007-2017 oraz projektów międzynarodowych Transnational Technology Transfer Agents finansowanego z Erasmus+ oraz SISCODE z Horyzontu 2020. Koordynatorka badań w ramach Kraków Living Lab - autorka i współautorka między innymi raportów pilotażu usługi living lab na zlecenie UMWM, testów aplikacji Pielgrzym na Światowe Dni Młodzieży 2016 r. czy projektu Kraków-Wrocław LivingLab. Absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz studiów podyplomowych w zakresie rozwoju regionalnego i MŚP.

Monika Machowska

Project manager, doświadczenie zawodowe zdobywała w pracując dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz w Polsko-Niemieckiej Izbie Przemysłowo-Handlowej. Posiada blisko 20-letnie doświadczenie w realizacji projektów międzynarodowych oraz projektów krajowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Od 2008 pracuje jako project manager w dziale parku technologicznego, odpowiadając za projekty związane z przedsiębiorczością i wsparciem firm, rozwojem nowych technologii, rozwojem usług dla klientów Parku. W latach 2011-2015 była odpowiedzialna za projekt uruchomienia Małopolskiego Parku Technologii Informacyjnych, nowego ośrodka KPT dedykowanego dla 100 innowacyjnych firm z branży IT. W dziale parku technologicznego, oprócz projektów, odpowiada za wsparcie dla lokatorów: ok. 40 innowacyjnych firm z branży ICT, w tym m.in. selekcję innowacyjnych pomysłów, nabór firm, proces rekrutacji, organizację usług oraz opiekę nad lokatorami parku w zakresie kontaktów technologicznych i biznesowych.

Aleksandra Gabriel

Absolwentka europeistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz studiów podyplomowych z zakresu zarządzania projektami. Specjalistka ds. funduszy europejskich oraz realizacji projektów międzynarodowych. Od 2010 roku koordynowała i uczestniczyła w wielu krajowych i międzynarodowych projektach szkoleniowych i badawczych, w szczególności z zakresu prawa pracy, zatrudnienia i spraw społecznych. W ramach projektów odpowiadała za koordynację działań, planowanie zakresu merytorycznego oraz tworzenie programu szkoleń i badań. Blisko współpracowała z trenerami i moderatorami w Polsce i za granicą. Od stycznia 2019 roku

członek zespołu KPT i projektu SISCODE finansowanego z programu Horyzont 2020, w ramach którego współtworzyła i współorganizowała krajowe warsztaty na temat zanieczyszczenia powietrza.

Wojciech Przybylski

Socjolog, posiada 12 lat doświadczenia w zakresie planowania, ewaluacji i implementacji polityk publicznych, szczególnie w obszarach rozwoju regionalnego oraz innowacji. Od 2012 roku odpowiedzialny za projekty oraz rozwój w Krakowskim Parku Technologicznym, od stycznia 2016 – prezes zarządu KPT. Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, studiował też przez rok na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie, gdzie równolegle brał udział w programie interdyscyplinarnych studiów europejskich finansowanym przez German National Academic Foundation i Hertie Foundation. Po studiach pracował w Wyższej Szkole Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera, ucząc socjologii, prowadząc badania oraz koordynując Dział Współpracy Międzynarodowej. W 2011 i 2012 roku był doradcą Ministra Sprawiedliwości w obszarze deregulacji oraz Marszałka Województwa Małopolskiego w zakresie polityki regionalnej. Współautor wielu ekspertyz i raportów badawczych, w zakresie edukacji, rozwoju regionalnego oraz polityki innowacji.

Łukasz Leszczyński

One man army: project manager, copywriter, storyteller, projektant gier i gracz, trener. Entuzjasta i autor angażujących i efektywnych metod kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych. Doświadczenie zdobywał współpracując z organizacjami pozarządowymi, uczelniami, instytucjami kultury, dużymi firmami technologicznymi oraz startupami. Na co dzień: koordynator Inkubatora Gier Digital Dragons w Krakowskim Parku Technologicznym.

4. Przebieg warsztatów

4.1. Realizacja warsztatu 1. Porozmawiajmy o powietrzu. Dzielmy się pomysłami w dniu 4 marca 2019 r. oraz dwóch spotkań ze społecznościami lokalnymi w Zabierzowie i Lusinie

Czas trwania warsztatu i jego przebieg

Warsztat trwał 4 godziny. Rozpoczął się o godzinie 10.00 i zakończył o 14.00. Składał się z 3 części – wprowadzającej, warsztatów *sensu stricto* oraz podsumowania.

- Wprowadzenie
  - ✓ Przedstawienie założeń do aktualizacji Programu ochrony powietrza w województwie małopolskim – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Środowiska
  - ✓ Przedstawienie założeń warsztatów oraz harmonogramu prac (przedstawienie celu, metod pracy, zapoznanie się uczestników) – Krakowski Park Technologiczny
- Warsztaty (praca w grupach warsztatowych)
  - ✓ Sesja 1: analiza postaw i definiowanie problemów, prezentacja pracy grupy
  - ✓ Sesja 2: szukanie pomysłów i prezentacja pomysłów na rozwiązanie problemu
  - ✓ Sesja 3: definiowanie priorytetów (w grupach) i prezentacja pracy grupy
  - ✓ Sesja 4: rekomendacja działań do kolejnego warsztatu
- Podsumowanie i plan dalszych działań
  - ✓ W ramach podsumowania zostały przedstawione i omówione efekty pracy poszczególnych grup tj. prezentacja matryc w podziale na wykonalne i innowacyjne pomysły.
  - ✓ Materiały z warsztatów obejmujące spisane pomysły wg kategorii tematycznych zostały rozesłane do uczestników warsztatu i stały się materiałem wyjściowym podczas pracy grup na drugich warsztatach.

Cele warsztatu

Nowe, niestandardowe narzędzia walki ze smogiem,
inne niż wdrażane narzędzia „twarde*”.

(*wymiana pieców, dopłaty do różnicy kosztów ogrzewania, strefy niskiej emisji w miastach, kary za palenie śmieci itd.).

Zwiększenie skuteczności narzędzi „twardych”.

(bo te „twarde” mają ograniczoną skuteczność. Jak to zmienić, jak „wycisnąć” z nich więcej?)

Charakterystyka grupy

Z założenia warsztaty diagnostyczne miały na celu poznanie tego co mieszkańcy myślą o smogu, gdzie szukają genezy jego powstania, czy widzą zależność swojego zachowania i codziennych wyborów komunikacyjnych na zwiększający się poziom zanieczyszczenia, jakie pomysły i działania zarówno ze strony instytucji publicznych, jak i opiniotwórczych grup mieszkańców byłoby w stanie zaakceptować i wdrożyć w postępowaniu swoim i swojej rodziny, by przyczynić się do poprawy jakości powietrza.

W celu pogłębienia diagnozy i poznania perspektywy zwykłego mieszkańca aglomeracji krakowskiej na sprawę smogu, Krakowski Park Technologiczny przeprowadził dwa dodatkowe warsztaty z mieszkańcami gmin sąsiadujących bezpośrednio z Krakowem, w gminie Zabierzów i Mogilany. W warsztatach uczestniczyło około 20 osób. Rekrutacja na warsztaty prowadzona była na dwa sposoby: poprzez animatorów lokalnych, którzy rozwiesili ogłoszenia zapraszające na spotkanie w miejscach często odwiedzanych przez lokalną społeczność (szkoła, ośrodek zdrowia, sklep, przystanki) oraz poprzez kanały społecznościowe – ogłoszenia na facebooku. Warsztaty w Zabierzowie odbyły się 20 marca w centralnym i ogólnodostępnym obiekcie restauracyjnym, a w Lusinie (gmina Mogilany) 26 marca w Szkole Podstawowej. W spotkaniach uczestniczyli mieszkańcy gmin zarówno rdzenni jak i napływowi o zróżnicowanym statusie zawodowym, ekonomicznym i rodzinnym.

Rezultaty

Rezultatem pierwszego warsztatu jest określenie kluczowych wyzwań z jakimi borykają się mieszkańcy Małopolski w kontekście jakości powietrza oraz obszarów, które wymagają interwencji. Uczestnicy warsztatów zaproponowali wiele możliwych pomysłów rozwiązań, spośród których zostały wybrane te najbardziej innowacyjne i możliwe do wdrożenia. Na tej podstawie zespół KPT utworzył trzy kategorie tematyczne, do których zostały zaklasyfikowane pomysły. Materiał z pierwszego warsztatu, uzupełniony materiałem ze spotkań z mieszkańcami Zabierzowa i Lusiny stał się bazą do prac podczas warsztatu drugiego.

➤ **Mobilność i transport publiczny (zrównoważony transport publiczny i strefa niskiej emisji w transporcie)**

Aby obniżyć emisję spalin należy ograniczyć ruch samochodów osobowych w aglomeracji krakowskiej. Umożliwi to jedynie skoordynowana polityka mobilności dla całego obszaru, integrująca różne narzędzia interwencji. Podstawą jest ułatwienie korzystania z transportu zbiorowego (SKA i inne) poprzez stworzenie rozwiniętej i atrakcyjnej finansowo sieci parkingów Park&Ride, a także wprowadzenie narzędzia umożliwiającego mieszkańcom dojeżdżającym z tych samych okolic do łączenia się i umawiania na przejazdy do pracy (carsharing, carpooling, lokalny Blablacar itp).

Konieczna jest bardziej restrykcyjna i skuteczna kontrola samochodów osobowych (m.in. przeglądy rejestracyjne, ujednoczenie norm i limitów dla pojazdów, zaangażowanie policji i straży miejskich w kontrole).

Rozwiązaniem o dużym potencjale, szczególnie w dłuższej perspektywie, wydaje się być idea „electric city” zakładająca rozbudowę infrastruktury do ładowania samochodów, program atrakcyjnych ulg dla aut elektrycznych i in.

Kolejnym elementem skutecznego ograniczania zanieczyszczenia powietrza wynikającego z ruchu samochodów jest rozwój zrównoważonego transportu zbiorowego. W tym celu konieczna jest rozbudowa sieci transportu podmiejskiego, nie tylko w rozumieniu dostępności geograficznej, ale przede wszystkim częstotliwości kursów, oraz stworzenie wspólnego biletu aglomeracyjnego.

Ważne jest zachęcenie mieszkańców do korzystania z parkingów Park&Ride oraz korzystania z rowerów (w tym rowerów miejskich) jako środka transportu. Wymaga to rozbudowy stref P&R oraz ścieżek rowerowych oraz rozwoju i usprawnienia działania systemu rowerów miejskich.

Komunikacja miejska powinna się rozwijać i być przyjazna dla mieszkańców (dobra synchronizacja połączeń, system informowania o czasie rzeczywistym przyjazdu autobusu/tramwaju). Istotnym elementem jest też wiarygodne porównanie czasu dojazdu z punktu A do punktu B samochodem i komunikacją zbiorową.

- Ograniczenie ruchu samochodowego w Krakowie, tworzenie stref czystego i niskoemisyjnego transportu
- Rozwój sieci darmowych parkingów typu Park&Ride
- Skuteczne kontrole samochodów, np. przy okazji przeglądów rejestracyjnych oraz większe zaangażowanie policji i straży miejskiej w kontrole silników diesla
- Carsharing, carpooling itp.
- Electric city (infrastruktura do ładowania, ulgi dla aut elektrycznych)
- Rozwój podmiejskiego transportu – częste i wygodne połączenia np. co 20 minut w godzinach szczytu rano i po południu, niska obecnie częstotliwość kursów jest jednym z podstawowych problemów
- Wspólny bilet aglomeracyjny na pociąg, tramwaj, autobus (ulgi na transport zbiorowy)
- Poprawa komunikacji wewnętrznej (dotyczy gmin ościennych), poprzez współpracę pomiędzy spółkami transportu zbiorowego, synchronizacja połączeń MPK i PKP itp.
- Transport zbiorowy dla dzieci z gmin podkrakowskich dojeżdżających do szkół do Krakowa

- Budowa ścieżek rowerowych, w tym ścieżki rowerowe z gmin ościennych do Krakowa/ punktów przesiadkowych na terenie gmin (rowerowy Park&Ride)
- Systemy sterowania ruchem dla komunikacji publicznej (zielona fala)
- Informowanie o szybkości poruszania się komunikacją miejską (jako element promocji transportu publicznego)

➤ **Skuteczna komunikacja i informacja** (jak skutecznie informować o wymaganiach uchwały i przekonywać do jak najszybszego wdrożenia)

Warsztaty potwierdziły brak skutecznej komunikacji na temat smogu, co prowadzi do dezinformacji i braku świadomości mieszkańców związanej z ich obowiązkami i możliwościami. Widoczna jest ogromna asymetria między poziomem wiedzy osób zawodowo zajmujących się smogiem (administracja, NGO i inni interesariusze) a zwykłymi mieszkańcami. Konieczne jest wprowadzenie rozwiązań, które ujednolicią, skonsolidują i ułatwią przekaz informacji. Efektem powinno być sformułowanie spójnej i łatwo dostępnej informacji/kompendium o źródłach zanieczyszczeń uwzględniających informacje o technologiach, kosztach paliw, możliwych oszczędnościach i terminach wymiany pieców. Istotne jest, żeby w informacjach uwzględniać konsekwencje dla zdrowia i życia.

Potrzebne jest stworzenie spójnej, systematycznej platformy współpracy przy działaniach informacyjnych różnych instytucji, zarówno tych bezpośrednio zaangażowanych w tworzenie regulacji i wdrażanie zasad, oraz instytucji pośrednio zainteresowanych (kościół, autorytety, uczelnie wyższe, szkoły, sołtysi, lekarze, zakłady, stacje kontroli pojazdów itd.).

Niezbędne wydaje się zaplanowanie i przeprowadzenie przemyślanej, wielowymiarowej kampanii informacyjno-promocyjnej (telewizja, prasa lokalna, poradniki, internet, social media, teledyski, przekaz w serialach i popularnych programach TV, punkty służby zdrowia). Kampania powinna mieć wymiar edukacyjny, uświadamiający - promować dobre praktyki, kłaść nacisk na korzyści i pozytywne rezultaty wprowadzanych zmian. Kampania powinna zostać przeprowadzona w taki sposób, aby dotrzeć z informacją do wszystkich mieszkańców.

Niezależnie od kampanii i platform na poziomie centralnym (regionalnym) istotne jest zaangażowanie gmin w działania informacyjne, poprzez np. stworzenie punktu dla mieszkańców informującego ich o możliwości wpływu na poprawę jakości powietrza (informacja o możliwości dotacji np. na wymianę systemu ogrzewania na proekologiczne, o systemie osłonowym) – w jednym miejscu, codziennie dostępnym dla obywateli. Gminy powinny opracować program i narzędzia finansowe, których celem będzie doradztwo w zakresie poprawy efektywności energetycznej i wymiany źródeł ogrzewania (na poziomie gminy). Procedury pozyskania dotacji powinny być łatwiejsze, a proces prowadzony przy wsparciu gminnego eksperta, pomagającego w doborze najbardziej efektywnego rozwiązania, przedstawiającego możliwości rozwiązania problemów, programów dofinansowania i obsługę wnioskodawcy. W opinii większości uczestników warsztatów, oferowanie narzędzi wsparcia na poziomach innych niż gminny wprowadza chaos i jest kontrskuteczne, stąd zdecydowana rekomendacja dla „gminnego jednego okienka” w zakresie walki ze smogiem.

Ponadto w ramach działań gminy we współpracy z MOPS i GOPS należy zidentyfikować osoby z problemami zdrowotnymi, finansowymi lub niezaradne z innych powodów, a w dalszym etapie opracować i wdrożyć program osłonowy dla mieszkańców wymagających wsparcia.

- Opracowanie przez ekspertów jednej spójnej informacji dotyczącej źródeł zanieczyszczeń, uwzględniającej informacje o technologiach, kosztach paliw, możliwych oszczędnościach (być może na bazie platformy prowadzonej już teraz przez UMWM). Obiektywne naukowe określenie udziału poszczególnych źródeł w emisji danej substancji (głównie pyłów PM).
- Informowanie o szkodliwości zanieczyszczenia w kontekście bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia. Spójna, czytelna, przyjazna broszura informacyjna, wysyłana drogą pocztową do mieszkańców.
- Zorganizowanie wspólnego frontu instytucji (inspekcji, organizacji, urzędów, kościoła, autorytetów) i systematyczne kierowanie przekazu różnymi kanałami w celu informowania o istniejących przepisach.
- W szkołach uczenie najmłodszych postaw ekologicznych. Aktywizacja nauczycieli szkół podstawowych, „przemycanie” informacji o ustawach/ ekologii dla rodziców. Akcje edukacyjne (np. wspólne szycie maseczek antysmogowych, pogadanki).
- Aktywizacja uczelni wyższych m.in. dodatkowe punkty ECTS za działania proekologiczne, wolne godziny na działania ekologiczne (np. sadzenie drzew) i in.
- Zaangażowanie sołtysów wsi do edukacji i przekazywania informacji.
- Edukacja przez ośrodki zdrowia (w tym kampanie plakatu w poczekalniach), organizacja akcji edukacyjnych z bonusem typu darmowe badania np. spirometria. Pakiet informacyjny dla lekarzy rodzinnych. „Przemycanie” informacji przez lekarzy przy okazji wizyt kontrolnych.
- Informowanie przez pracowników zakładów samochodowych i stacji kontroli pojazdów.
- Dotarcie z rzetelną informacją do mieszkańców poprzez kampanie informacyjne w telewizji, prasie, radiu (prowadzone przez autorytety i celebrytów), opisy w poradnikach gospodyń, w „Fakt”, scenki w serialach itp. Nacisk na prezentowanie korzyści wprowadzania ekologicznych rozwiązań, dobrych praktyk i sukcesów w kontekście ich rezultatów.
- Kampania informacyjna (pomysłowe, dobre marketingowo kampanie budujące świadomość nt. szkodliwości, zachęcające do zmiany postawy, informujące o zakazach, korzyściach z dotacji) przez np. lokalne gazetki, kampanie billboardowe, telebimy i in.
- Komunikaty związane z zapisami uchwały antysmogowej i filmiki edukacyjne po programach z wysoką oglądalnością w TVP Regionalnej np. po Kronice Krakowskiej.
- Kampanie edukacyjne antysmogowe dedykowane pod punkty służby zdrowia (przychodnie, szpitale, poradnie), plakaty w ośrodkach zdrowia, aptekach itp.
- Kampania edukacyjna w szkołach dot. wpływu smogu na zdrowie Wykorzystanie lokalnych pikników, imprez integracyjno-informacyjnych, przy okazji informowanie o możliwości uzyskania dofinansowania na wymianę pieca, termomodernizację, informowanie o szkodliwości smogu na zdrowie.
- Stworzenie punktu informacji dla mieszkańców w jednym miejscu, codziennie dostępnym dla obywateli (pomoc gminnego eksperta – informowanie o możliwości dotacji, przedstawienie programów dofinansowania, obsługa wnioskodawcy). Wzmocnienie kadr w gminie, tak aby doradcy byli dostępni również w godzin przystępnych dla mieszkańców (dyżury).
- Stworzenie na poziomie gminy narzędzi finansowych w celu wymiany źródeł ogrzewania. Uproszczenie procedur pozyskania dotacji, zatrudnienie osoby, która pomoże w przygotowaniu dokumentów do

otrzymania dotacji, szybka ścieżka weryfikacji złożonego wniosku o dotację (czy nie trzeba czegoś uzupełnić) i informacja o statusie wniosku dostępna online.

- Identyfikacja na poziomie gminy osób potrzebujących i niezaradnych (z problemami zdrowotnymi, finansowymi) w ramach działań MOPS i GOPS oraz opracowanie i wdrożenie programu osłonowego dla osób uboższych z gminy (pomoc niefinansowa).
- Zaangażowanie firmy odbierającej śmieci w przypominanie o karach za spalanie śmieci (naklejki/nadruki na workach).
- Wprowadzenie przez gminę systemu inwentaryzacji ogrzewania budynków. Opracowanie naklejek na kotły z informacją o terminie wymiany. Oznaczenie w ramach inwentaryzacji domów z systemem ekologicznym (efekt motywacja i nobilitacja).
- Stworzenie przez gminę listy firm akredytowanych zajmujących się modernizacją/wymianą ogrzewania.

➤ **Monitoring i kontrola** (jak skutecznie monitorować wdrażanie uchwały i kontrolować łamanie przepisów)

Władze gmin i województwa powinny monitorować wdrażanie uchwały i skutecznie kontrolować łamanie przepisów. Konieczne jest uwzględnienie odpowiednich zapisów w Programie ochrony powietrza. Przepisy powinny jasno zidentyfikować odpowiedzialność poszczególnych instytucji. Na poziomie istniejących już instytucji (np. straż miejska, władze gmin i wsi, GOPS, MPO, policja itd.) istotne jest wypracowanie systemowych rozwiązań wspierających ich horyzontalną współpracę.

Na poziomie gminy należy przeprowadzić inwentaryzację budynków mieszkalnych i publicznych pod kątem źródeł ogrzewania, termomodernizacji oraz zastosowanych odnawialnych źródeł energii. W gminach powinny pracować zespoły odpowiedzialne za poprawę jakości powietrza, zajmujące się kontrolami, informacją i edukacją.

Konieczne jest objęcie regulacjami i kontrolą sektora przemysłu, w szczególności sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Należy monitorować emisję przez zakłady produkcyjne i usługowe oraz opracować program wsparcia dla MŚP.

- Szacując koszty wdrożenia POP należy mieć na uwadze pośrednie koszty typu np. koszt opieki zdrowotnej dla chorych z powodu zanieczyszczenia powietrza.
- Gminne planowanie przestrzenne powinno być weryfikowane i zatwierdzane na poziomie województwa (uwzględniając korytarze powietrzne, tereny zielone, analizy środowiskowe przeprowadzone przez ekspertów i naukowców).
- Ustawowy obowiązek przeznaczenia określonego % budżetu gminy na walkę ze smogiem (zmiana Ustawy o samorządzie gminnym).
- Egzekwowanie przez gminę już istniejących uchwał (nałożenie przez województwo tego obowiązku na gminy).
- Identyfikacja na poziomie gmin źródeł zanieczyszczenia powietrza (gospodarstwa domowe, obiekty publiczne). Inwentaryzacja systemu izolacji budynków oraz systemu ogrzewania budynków. Wspólne korzystanie z jednej bazy inwentaryzacyjnej budynków przez MOPS, straż miejską, MPO itp.

- Organizacja w gminie zespołu odpowiedzialnego za poprawę jakości powietrza – informowanie, kontrolę i edukację. Powołanie np. straży gminnej zajmującej się kontrolą palenisk, prowadzącej skuteczne inspekcje, pełniącej również rolę edukatora, organizującej kursy informujące i doszkalające.
- Ustalenie podziału odpowiedzialności za kontrole poszczególnych instytucji, ustalenie horyzontalnej współpracy straży gminnej, policji i urzędu.
- Uruchomienie gminnego telefonu interwencyjnego 24/7, pod którym można anonimowo zgłosić podejrzenie łamania zapisów uchwały antysmogowej.
- Wprowadzenie obligatoryjnych audytów energetycznych
- Objęcie systemem kontroli przedsiębiorców i zakładów przemysłowych. Monitoring przemysłu (zwłaszcza MŚP), wprowadzenie surowych kar i ich egzekucja. Kontrole biznesu (np. „tajemniczy klient”), prowadzone raczej w wymiarze edukacyjnym i ewangelizującym niż represyjnym.
- Programy dotacyjne dla MŚP na wprowadzenie nowoczesnych ekologicznych rozwiązań.

4.2. Realizacja warsztatu 2. Porozmawiajmy o powietrzu. Szukajmy rozwiązań w dniu 1 kwietnia 2019 r.

Czas trwania warsztatu i jego przebieg

Czas trwania i formuła drugiego warsztatu były takie same jak pierwszego warsztatu. Uczestnicy warsztatu pracowali w grupach tematycznych zdefiniowanych na podstawie wyników marcowego warsztatu. Ze względu na bardziej ekspercki charakter warsztatów rekrutacja była prowadzona dwutorowo. Wystosowano zaproszenia do ekspertów z zakresu transportu, komunikacji i monitoringu. Ponadto przeprowadzono nabór otwarty – poprzez media społecznościowe, zaproszono także uczestników pierwszego warsztatu oraz spotkań w Zabierzowie i Lusinie.

Wszyscy, którzy wyrazili chęć udziału w warsztatach zostali poproszeni o wybór grupy tematycznej, w której pracach chcieliby pracować. Na tydzień przed terminem warsztatu, uczestnicy otrzymali informacje dot.

charakterystyki wybranej grupy tematycznej, wyzwania stojące w tym obszarze, zdefiniowane podczas pierwszych warsztatów, jak również listę potencjalnych pomysłów, których realizacja mogłaby przyczynić się do poprawy stanu jakości powietrza w Małopolsce.

- Wprowadzenie
  - ✓ przedstawienie celu i założeń warsztatów oraz harmonogramu prac (przedstawienie celu, metod pracy, zapoznanie się uczestników)
  - ✓ prezentacja grup tematycznych (charakterystyka wyłonionych grup (geneza, zakres zadań)
- Warsztaty (praca w grupach warsztatowych):
  - ✓ prezentacja pomysłów na fiszki projektowe opracowanych przez poszczególne grupy
  - ✓ sesja 4: rekomendacja działań do kolejnego warsztatu
- Podsumowanie i plan dalszych działań
  - ✓ Materiały z warsztatów obejmujące spisane pomysły w formie wstępnych fiszek projektowych zostaną przekazane do Departamentu Środowiska UMWM i rozesłane do uczestników warsztatów.

Grupy tematyczne pracowały pod opieką moderatorów.

Na podstawie analizy wyzwań podczas pierwszego warsztatu, wyróżniono trzy obszary priorytetowe (kolejność dowolna):

Temat 1: Mobilność i transport publiczny

Temat 2: Skuteczna komunikacja i informacja

Temat 3: Monitoring i kontrola

Zgodnie z własnym wyborem uczestnicy warsztatu pracowali we właściwych grupach tematycznych. Grupy liczyły od 12-18 osób. Najliczniejsza była grupa zajmująca się tematem Mobilności i transportu publicznego. Mimo sugestii co do podziału grupy na dwa podzespoły, grupa Mobilność i transport publiczny podjęła decyzję o wspólnej pracy. Podzieliły się natomiast pozostałe grupy tematyczne: Monitoring i kontrola pracowała w dwóch podzespołach, a grupa Skuteczna informacja i komunikacja w czterech.

Rezultaty

W ramach wszystkich podgrup opracowano 9 koncepcji do fiszek projektowych (załącznik nr 2).

➤ **Mobilność i transport publiczny (zrównoważony transport publiczny i strefa niskiej emisji w transporcie)**

Projekt: Strefa czystego transportu

Duża liczba samochodów poruszających się po mieście, ich niska jakość, a także generowanie dodatkowego tranzytu wewnątrzmińskiego stanowią duże zagrożenie dla czystego powietrza w Krakowie. Projekt skierowany jest do mieszkańców Krakowa (w tym mieszkańców strefy), osób pracujących w strefie, turystów. Wśród głównych działań zaproponowano przeprowadzenie analizy źródeł zanieczyszczeń, plan zmiany

przeznaczenia ulic oraz ograniczenie kierowania ruchu przez centrum, wprowadzenie korzystnego abonamentu dla mieszkańców strefy (ograniczenie do kilku ulic wokół miejsca zamieszkania), systemu stopniowania opłat parkingowych w zależności od odległości od centrum oraz elektronicznego systemu identyfikacji i kontroli pojazdów poruszających się po strefie.

Oczekiwanym efektem działań będzie przede wszystkim mniejsze wykorzystanie samochodów oraz zmiana przyzwyczajeń komunikacyjnych właścicieli samochodów i mieszkańców Krakowa.

Projekt: Transport aglomeracyjny

Głównym problemem jest trudny dojazd do Krakowa z okolicznych gmin, wynikający z braku alternatyw dla samochodu (brak połączeń kolejowych, ścieżek rowerowych, parkingów Park&Ride), dodatkowym utrudnieniem jest skomplikowany system opłat za komunikację publiczną (brak zintegrowanego biletu aglomeracyjnego). Działania skierowane są zarówno do mieszkańców miasta jak i mieszkańców okolicznych gmin (aglomeracji krakowskiej).

Zaplanowano analizę strumieni ruchu samochodowego i zapotrzebowania na rozwój infrastruktury, ponadto zwiększenie istniejącego taboru transportu publicznego oraz zwiększenie częstotliwości i płynności połączeń. Wprowadzenie jednego biletu aglomeracyjnego na wszystkie środki transportu publicznego i prywatnego oraz zachęty dla korzystających z transportu publicznego lub rowerowego. Konieczne jest wykorzystanie potencjału rowerowego oraz zapewnienie dogodnych dojazdów rowerowych do stacji kolejowych (rozbudowa ścieżek, budowa kładek).

Rezultatem działań będzie wzrost udziału transportu publicznego w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym do minimum 70%.

- **Skuteczna komunikacja i informacja** (jak skutecznie informować o wymaganiach uchwały i przekonywać do jak najszybszego wdrożenia)

Projekt: Stworzenie modelowego podejścia gmin do problemu smogu na przykładzie gminy Skąpa

Założeniem pierwszej jest wdrożenie w jednej konkretniej gminie (wybrana została Gmina Skąpa) kompleksowych działań mających na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zanieczyszczenia powietrza. Głównym problemem jest brak pozytywnego przykładu gminy, która skutecznie informuje i angażuje mieszkańców i władze w problemy smogu. Działania powinny zostać skierowane przede wszystkim do mieszkańców gminy, zarówno osób świadomych, jak i tych zdezorientowanych sprzecznymi informacjami oraz tych całkowicie ignorujących problem zanieczyszczenia powietrza. Projekt należałoby rozpocząć od szczegółowej analizy poziomu świadomości mieszkańców. Do współpracy powinny zostać zaproszone lokalne instytucje i społeczności (szkoły, parafia, służba zdrowia, organizacje pozarządowe, itp.). Na realizację projektu powinny zostać przeznaczone środki budżetu gminy.

Rezultatem działań będzie większa świadomość mieszkańców oraz poprawa wizerunku gmin.

Projekt: Zaangażowanie Kościoła w walkę ze smogiem

Z uwagi na problem braku zrozumienia przez ludzi szkodliwości zanieczyszczenia powietrza, a także potrzebę większego zaangażowania ze strony instytucji kościelnych, które mają duży potencjał i możliwości wpływu na mieszkańców, grupa robocza opracowała plan stworzenia platformy informacyjnej dla księży (Kościół dla czystego powietrza), która miałaby być zbiorem zasobów edukacyjnych, możliwością publikowania swoich treści i dobrych praktyk. Dodatkowo podczas lekcji religii odbywałyby się prezentacje o smogu skierowane do odpowiednich grup wiekowych. Kuria lub diecezje mogłyby wydać poradnik ekologiczny, który oprócz porad zawierałby także inspirujące cytaty dot. troski o środowisko (np. św. Franciszek, Jan Paweł II). Kolejnym elementem powinny być kazania i listy od hierarchów czytane podczas mszy, parafie i diecezje powinny mieć możliwość ścisłej współpracy i spotkań z marszałkiem i władzami samorządowymi. Projekt zaangażowania Kościoła w problem smogu powinien być realizowany w ścisłej współpracy z władzami, samorządem i organizacjami pozarządowymi. Możliwe i wskazane jest oczywiście włączenie w te działania innych religii czy grup wyznaniowych.

Projekt: Kampania informacyjna „Nie wierzę w smog”

Istotnym elementem skutecznej komunikacji i informacji są działania skierowane do grup trudnych. W przypadku zanieczyszczenia powietrza są to grupy odbiorców, które problemy smogu ignorują lub nie wierzą, że problem ten istnieje i realnie ich dotyka. W jaki sposób rozmawiać z ludźmi, którzy są odporni na podstawową wiedzę, fakty czy wyniki badań? Konieczna może być zmiana narracji na temat zanieczyszczeń, np. poprzez telewizyjne show, przemykanie treści edukacyjnych w popularnych serialach, korzystanie z pomocy celebrytów. Do edukacji i zmiany postrzegania problemu konieczne jest wykorzystanie regionalnej prasy, radia, telewizji, a także billboardów, tablic ogłoszeń, lokalnych imprez (festyny, dożynki itp.). Działania powinny być realizowane w partnerstwie z władzami centralnymi, fundacjami edukacyjnymi, mediami, profesjonalnymi producentami. Konieczne dla powodzenia tej strategii działania jest uruchomienie i pozyskanie odpowiednich środków finansowych.

Efektom będzie opracowanie argumentów, które pozwolą na skuteczne dotarcie grup najbardziej opornych osób, ignorujących problemy zanieczyszczenia powietrza.

Projekt: Działania edukacyjne w szkołach

Projekt został skierowany do placówek edukacyjnych: nauczycieli, dzieci i ich rodziców. Podstawowymi problemami są brak świadomości w zakresie działań ochronnych, gdy powietrze jest zanieczyszczone, brak odniesień do ochrony powietrza w programie nauczania oraz brak wyedukowanej kadry. Szkoły powinny wykorzystać swoje możliwości do edukowania i informowania na temat zanieczyszczenia powietrza, sposobów jego ograniczania oraz kształtowania wśród uczniów postaw proekologicznych, włączając elementy ochrony środowiska w program nauczania. Szkoły powinny monitorować jakość powietrza i reagować na wysokie zanieczyszczenie działaniami ochronnymi (np. zakaz wychodzenia na boisko). Efektom działań będzie zwiększenie świadomości na temat ochrony powietrza wśród dzieci i rodziców.

➤ **Monitoring i kontrola** (jak skutecznie monitorować wdrażanie uchwały i kontrolować łamanie przepisów)

Prace nad opracowaniem koncepcji fiszek projektowych, wg szablonu do zarządzania projektem, rozpoczęto od analizy obowiązujących aktów normatywnych i przepisów legislacyjnych traktując je jako punkt wyjścia. W trakcie prac warsztatowych zawiązały się dwie niezależne grupy, które zaangażowały się w przygotowanie dwóch koncepcji fiszek projektowych.

Projekt: Ustandaryzowanie systemu kontroli w województwie małopolskim

Za jeden z priorytetów skutecznej walki ze smogiem uczestnicy grupy uznali konieczność stworzenia jednoznacznego, transparentnego systemu kontroli poprzedzonego szerokim programem edukacyjnym uświadamiającym mieszkańcom wpływ zanieczyszczonego powietrza na ich zdrowie i długość życia. Edukacja ekologiczna winna być prowadzona zarówno wobec indywidualnych gospodarstw domowych, jak i przedsiębiorców.

Kontrola przestrzegania ustanowionych ograniczeń powinna być prowadzona przez właściwe organy w ramach posiadanych kompetencji ustawowych, w tym przez samorządy lokalne, straż gminną, straż miejską, a także przez Policję, Inspekcję Nadzoru Budowlanego oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Organy te powinny ze sobą współpracować na poziomie informacyjnym i operacyjnym.

W celu usprawnienia działań kontrolnych, powinien zostać ustanowiony kompleksowy i spójny dla wszystkich gmin system kontroli i sposobu sprawozdawczości do organów kontrolnych. Procedury przeprowadzania kontroli muszą być ustalone na poziomie samorządu lokalnego z uwzględnieniem możliwości technicznych, organizacyjnych i logistycznych, a osoby przeprowadzające kontrole powinny przechodzić systematyczne szkolenia w w/w zakresie. Jako działanie prewencyjne wskazano potrzebę stworzenia platformy do zgłaszania interwencji i monitorowania losu zgłoszenia, dostępnej dla każdego mieszkańca oraz uruchomienie telefonu interwencyjnego.

Efektom wdrożenia projektu będzie opracowanie bazy inwentaryzacji źródeł ogrzewania budynków oraz likwidacja kotłów bezklasowych do 2023 r. Informacje o przeprowadzonych kontrolach MSP zostaną udostępnione na stronie UMWM.

Projekt: Edukacyjny charakter kontroli

Koncepcja fiszki projektowej jest odpowiedzią na problem braku ustandaryzowanego systemu kontroli spalania, zawierającego stopniowe narzędzia interwencji od edukacji naprowadzającej, upomnienia ustne, a w przypadku braku skuteczności upomnienia pisemne i kary finansowe. Projekt adresowany jest do mieszkańców Małopolski posiadających tradycyjne bezklasowe kotły lub kominy z funkcją dogrzania oraz tych mieszkańców, którzy mają małą wiedzę na temat smogu.

Działania rekomendowane w ramach fiszki projektowej to przede wszystkim zakrojona na szeroką skalę edukacja o prawidłowym sposobie spalania, zamiana wydzwiku kontroli z funkcji sankcyjnej na funkcję wspierająco-doradczą, standaryzacja służb kontrolnych na poziomie gminy, współpraca służb gminnych

i instytucji, opracowanie scenariuszy wizyt kontrolnych. W przypadku MŚP warto wykorzystać system zachęt i instrumenty finansowe zarządzane z poziomu MCP.

Efektom wdrożenia projektu będzie redukcja zanieczyszczeń oraz zaangażowanie grup osób, które do tej pory były obojętne lub nie posiadały wiedzy nt. szkodliwości smogu.

5. Podsumowanie

Przedstawiony materiał jest podsumowaniem prac warsztatowych i zapisem propozycji rozwiązań oraz pomysłów zgłoszonych przez uczestników warsztatów. Dokument ten nie stanowi oficjalnych ani nieoficjalnych rekomendacji, a wyłącznie propozycje działań kierunkowych, które powinny zostać zainicjowane i wprowadzane, aby skutecznie wdrażać program ochrony powietrza w Małopolsce.

Sumarycznie w dwóch warsztatach i spotkaniach lokalnych w Zabierzowie i Lusinie uczestniczyło 106 osób, reprezentujących różne środowiska: administrację (32 osoby), naukę (18 osób), biznes (12 osób), organizacje pozarządowe (18 osób) oraz mieszkańców (26 osób).

Pomimo tego, że temat zanieczyszczenia powietrza wydaje się powszechnie znany i jest mocno obecny w debacie publicznej, w trakcie warsztatów okazało się, że nadal istnieje duża dysproporcja w wiedzy na ten temat. Potwierdzeniem może być fakt, że podczas warsztatów uczestnicy definiując główne problemy i zagrożenia związane ze smogiem marginalizowali kwestie związane z transportem, skupiając się przede wszystkim na ogrzewaniu. Istnieje potrzeba uporządkowania wiedzy i dostosowania jej do percepcji przeciętnych mieszkańców Małopolski. Warsztaty ko-kreacyjne z udziałem mieszkańców Małopolski zainicjowały otwarty proces dialogu i wymiany poglądów oraz doświadczeń między przedstawicielami różnych grup społecznych i zawodowych. Uczestnicy spotkania przez cały czas trwania warsztatu współpracowali ze sobą, chętnie podejmowali się kolejnych zadań. Momentami dochodziło do bardziej zdecydowanej dyskusji, podczas której spierały się ze sobą odmienne poglądy co do przyczyn powstawania szkodliwego dla zdrowia smogu. Ze względu na ograniczony czas nie wszystkie dylematy i różnice zdań zostały rozstrzygnięte, ale to też nie było celem warsztatów. Organizatorom warsztatów ko-kreacyjnych zależało bowiem na stworzeniu otwartej przestrzeni do wymiany poglądów oraz prezentacji różnych wizji i koncepcji walki ze smogiem. Ścieżka weryfikacji i oficjalnego zgłaszania uwag do Programu ochrony powietrza w Małopolsce została ustalona w odmiennym trybie zgodnie z harmonogramem przygotowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

Proces tworzenia legislacji przy bezpośrednim, aktywnym zaangażowaniu mieszkańców jest niezwykle istotny dla administracji. Daje on administracji możliwość poznania perspektywy mieszkańców jako bezpośrednich interesariuszy i adresatów procesów legislacyjnych, a jednocześnie zapewnia, że proponowane rozwiązania i usprawnienia będą uwzględniały realne oczekiwania i potrzeby mieszkańców, dając im przy tym poczucie wpływu i sprawczości. Ponadto włączenie mieszkańców w proces od samego początku powoduje zrozumienie i akceptację proponowanych zmian. Takie podejście nie kwestionuje sensowności prowadzonych do tej pory działań na poziomie legislacyjnym czy finansowym, ale pokazuje, że pozostaje dużo do zrobienia na poziomie komunikacji, edukacji, dostępności oraz spójności istniejących oraz proponowanych działań.

Warsztaty ko-kreacyjne przeprowadzone przez KPT są tego najlepszym potwierdzeniem, świadczą o tym zaangażowanie i opinie samych uczestników. Potwierdzili oni, że mimo różnicy zdań, warsztaty stworzyły przestrzeń do dyskusji, w której każdy z uczestników miał możliwość zaprezentowania swojej opinii, przedstawienia swojego pomysłu. Mimo zróżnicowanej grupy, o różnym podejściu do tematu jakości powietrza, odmiennych interesów i oczekiwań, dzięki zastosowaniu kreatywnych metod pracy, zasygnalizowano i przedstawiono wiele interesujących koncepcji, pomysłów na działania, rozwiązań, które warte są dalszego rozwinięcia i opracowania. Duże zaangażowanie uczestników, którzy poświęcili także swój prywatny czas, świadczy o tym, że docenili oni otwartość i transparentność procesu. Dzięki kreatywnej dyskusji podczas warsztatów grupy stworzyły wiele ciekawych pomysłów uwzględniających zróżnicowane spojrzenie na problem powietrza.

Zastosowanie kreatywnych metod angażujących wszystkie grupy interesu w otwartą dyskusję jest niezwykle wartościowe i istotne dla procesów konsultacji społecznych. Warsztaty ko-kreacyjne przeprowadzone w Małopolsce przez zespół Krakowskiego Parku Technologicznego były innowacyjnym przedsięwzięciem na skalę ogólnopolską. Kluczową rolę odegrał tutaj Departament Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, który zdecydował się w pełni otworzyć proces konsultacji zapraszając mieszkańców do dyskusji. Rezultaty świadczą o tym, że warto kontynuować i rozwijać ten model pracy na szeroką skalę.

Załącznik 1: Fiszki projektowe